

УДК378:656.7.071.13(045)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ
ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
БАКАЛАВРІВ З АВІОНІКИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Н.В. Глушаниця

***Анотація.** У статті визначені педагогічні умови, при реалізації яких може підвищитись ефективність формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності у майбутніх бакалаврів з авіоніки у процесі фахової підготовки.*

***Ключові слова:** Педагогічні умови, іншомовна професійно-комунікативна компетентність, пізнавальна діяльність, активні методи навчання.*

***Аннотация.** В статье определены педагогические условия, при реализации которых может повиситься эффективность формирования иноязычной профессионально-коммуникативной компетентности у будущих бакалавров авионики в процес ее профессиональной подготовки.*

***Ключевые слова:** педагогические условия, иноязычная профессионально-коммуникативная компетентность, познавательная деятельность, активные методы обучения.*

***Summary.** The article determines pedagogical conditions which can increase the efficiency of formation of foreign language professional and communicative competence for bachelors in avionics during their professional training.*

***Key words:** pedagogical conditions, foreign professionally-communicative competence, cognitive activity, active educational methods.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах авіаційна галузь потребує професійно компетентних фахівців, здатних ефективно здійснювати іншомовне професійне спілкування. Успіх фахової діяльності майбутніх авіаційних спеціалістів залежить від рівня сформованості в них професійно-практичних умінь та навичок. Інженери-авіоніки функціонально забезпечують надійну роботу електронного обладнання повітряних суден. Процес їхньої підготовки

спрямований на досягнення кінцевого результату, обумовленого соціальним замовленням держави і суспільства, вираженого в галузевому стандарті у вигляді вимог до них. З огляду на зазначене, практичної актуальності набуває педагогічний аспект дослідження, який полягає в можливості використовувати його результати у процесі формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності фахівців даного напрямку.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема створення педагогічних умов формування професійно-компетентного фахівця авіаційної галузі знайшла часткове висвітлення у роботах Р.М. Макарова, Т.В. Тарнавської, Л.М. Конопляник, Є.В. Кміти, В.В. Півень та ін.. Однак дотепер, незважаючи на актуальність проблеми, не були проведені спеціальні дослідження, об'єктом котрих були б бакалаври з авіоніки, що певним чином позначається на рівні їхньої підготовки. Саме це спонукало нас до виокремлення педагогічних умов формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з авіоніки у процесі фахової підготовки.

Мета статті. Обґрунтувати педагогічні умови, які сприяли б успішному формуванню іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з авіоніки.

Виклад основного матеріалу.

Формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності у майбутніх бакалаврів з авіоніки відбувається у процесі навчання в авіаційно-технічному ВНЗ. Специфічність призначення технічних університетів полягає в активізації процесу формування інженерного мислення [6]. Тому, готуючи майбутніх інженерів авіаційної галузі до професійної діяльності, важливо формувати в них здатність до таких мисленневих процесів як аналіз, синтез, узагальнення, генерування ідей, які, на нашу думку, сприятимуть активізації пізнавальної діяльності студентів засобами іноземної мови. Специфіка навчальної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» полягає в тому, що вона інтегрує знання з фахових дисциплін майбутніх

бакалаврів з авіоніки («Бортові обчислювальні системи», «Пілотажно-навігаційне обладнання літальних апаратів», «Датчики авіоніки», «Радіонавігаційні системи», «Електропостачання літальних апаратів») та знання, що є базовими для навчальних курсів лінгвістичного циклу.

Рушійною силою будь-якого педагогічного процесу, запорукою успішної реалізації поставлених педагогічних задач є наявність відповідних педагогічних умов. У процесі підготовки майбутніх бакалаврів з авіоніки необхідно створити педагогічні умови, які сприятимуть ефективному формуванню іншомовної професійно-комунікативної компетентності, що, у свою чергу, визначатиме загальний результат фахового навчання.

Науковці по-різному тлумачать значення терміна «умова», пропонуючи такі його узагальнені значення: обставина, від якої що-небудь залежить; вимога, яку висуває одна із сторін, що домовляються; усна або письмова угода про що-небудь; правила, установлені в якій-небудь сфері життя та діяльності; обстановка, у якій щось відбувається [7, с. 826].

З філософської точки зору, умова – це «те, від чого залежить дещо інше (зумовлене); істотний компонент комплексу об'єктів (речей, їх стану, взаємодій), за наявності якого з необхідністю впливає існування цього явища» [8, с. 707]; сукупність об'єктів (речей, процесів, відношень), необхідних для виникнення, існування чи зміни якогось об'єкта [9, с. 380].

Для нас актуальною є думка представників педагогічної науки. Так, Ю.Загородній тлумачить поняття «умова» як «відношення предмета до явищ, які його оточують і без яких його існування неможливе» [5, с. 62]. Е.Бережнова розглядає умову, як умисно створену дослідником обставину, «при якій можлива та чи інша його ефективна дія» [2, с. 136]. Деякі дослідники наголошують на таких особливостях умови, як її стабільність та незмінність. Умови формують характер протікання процесу, але самі практично залишаються незмінними [3, с. 55].

Проаналізувавши наукові підходи щодо визначення сутності поняття «умова», ми доходимо висновку про те, що умови можуть створюватись з метою цілеспрямованого впливу на об'єкт дослідження або можуть існувати незалежно від нього; це незмінні, стабільні обставини, які впливають на протікання процесу.

Для нашого дослідження процесу формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з авіоніки сутнісним є положення про те, що під час оволодіння фахом умови можна створювати й коригувати відповідно до поставлених педагогічних завдань.

За способом впливу на процес навчання, педагогічні умови можуть бути зовнішні та внутрішні [4, с. 85]. Зовнішні педагогічні умови реалізуються через відповідні соціальні інститути, а внутрішні – є частиною завдання певного педагогічного процесу. Отже, суб'єкт виховної та навчальної діяльності, в нашому випадку майбутній бакалавр з авіоніки, перебуває під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх педагогічних умов, які можуть сприяти, або, навпаки, гальмувати навчально-виховну діяльність.

Особливістю педагогічних умов є те, що вони включають у себе елементи всіх складових процесу навчання та виховання: мету, зміст, методи, форми та засоби. В.І. Андреев розглядає педагогічні умови як обставини процесу навчання, котрі є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання для досягнення певних дидактичних цілей [1].

Шестопал О.В. визначає педагогічні умови як комплекс взаємодіючих заходів навчально-виховного процесу, спрямованих на формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності і таких, які забезпечують перехід на вищий рівень її сформованості [10].

Нам імпонує запропоноване С.В. Кирилащук визначення поняття «педагогічні умови» як сукупність чинників, що визначають управління процесом навчання, забезпечують активність студентів, стимулюють свідоме

засвоєння навчального матеріалу та при яких відбувається процес формування [6], в нашому випадку - іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з авіоніки.

Ми вважаємо, що педагогічні умови повинні певною мірою відобразити структуру іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з авіоніки, яка формується в процесі фахової підготовки в умовах профільного навчання. Вони також мають відобразити передбачені технологією формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності компоненти моделі або технології.

У нашому науковому дослідженні ми розглядатимемо педагогічні умови як сукупність зовнішніх та внутрішніх педагогічних заходів та вимог, які сприятимуть успішному формуванню іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з авіоніки у процесі фахової підготовки.

Перш ніж виокремити педагогічні умови формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з авіоніки, нам потрібно визначити концептуальні ідеї, які визначатимуть стратегію та тактику нашого наукового дослідження. Вважаємо за доцільне створити сприятливе інтерактивне навчальне середовище, в якому студент займатиме активну суб'єктну рефлексивну позицію, а викладач перетвориться з головного носія інформації на помічника студента у їхньому науковому пошуку. Суть наступного концептуального положення полягає в тому, щоб орієнтувати майбутнього працівника авіаційної галузі у процесі його фахової підготовки на усвідомлення своєї професійної самоцінності; здійснення самоаналізу професійної поведінки; прагнення до самореалізації та самовдосконалення.

При створенні педагогічних умов ми орієнтувались на соціальне замовлення держави і суспільства, виражене в Державному стандарті вищої освіти у вигляді вимог до майбутніх фахівців авіаційної галузі. Для їх обґрунтування використовувались результати аналізу наукової психолого-педагогічної літератури, емпіричного досвіду організації педагогічного процесу

(аналізу власної педагогічної діяльності), виявлення специфіки формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності в системі вищої технічної освіти.

На нашу думку, основними педагогічними умовами, ефективного формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з авіоніки є:

1. спрямованість діяльності науково-педагогічного працівника на цілеспрямоване формування ППКК майбутніх бакалаврів з авіоніки у процесі фахової підготовки на основі співробітництва зі студентом;
2. структурно-змістове забезпечення процесу формування ППКК майбутніх бакалаврів з авіоніки у процесі фахової підготовки шляхом формування в майбутніх авіаційних фахівців системи знань з гуманітарних та спеціальних дисциплін; системи вмінь і навичок діяльності в умовах профільного навчання, здатності здійснювати іншомовне професійне спілкування;
3. науково обґрунтований зміст навчального матеріалу дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», зінтегрований зі змістом гуманітарних та фахових дисциплін;
4. урізноманітнення форм, методів, прийомів активізації навчання відповідно до змісту професійної підготовки майбутніх бакалаврів з авіоніки, спрямованих на розвиток у студентів інтересу до їхнього майбутнього фаху та формування умінь і навичок ефективної професійної взаємодії іноземною мовою.

Друга та третя умови реалізуються через надання змісту навчального матеріалу професійно значущої тематики, використання знань і навичок іншомовного спілкування в ситуаціях, максимально наближених до їхньої майбутньої професійної діяльності; дотримання міжпредметних зв'язків на понятійному, діяльнісному та управлінському рівнях, що сприяє узагальненню, систематизації та міцності знань, формуванню узагальнених умінь та навичок.

Професійна спрямованість змісту навчального матеріалу спрямовується на набуття первинного професійного досвіду шляхом моделювання комунікативних і проблемних ситуацій, використання рольових ігор, спільного вирішення проблем.

При обґрунтуванні умов, пов'язаних з урізноманітнення форм, методів, прийомів активізації навчання відповідно до змісту професійної підготовки майбутніх бакалаврів з авіоніки та діяльністю науково-педагогічного працівника, дії якого спрямовані на формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності у студентів, ми керувалися думкою про необхідність створення сприятливого освітнього середовища, завдяки якому у студентів формується вмотивована необхідність у здобутті знань. Ми розглядаємо студента як суб'єкт пізнавального процесу, в якого потрібно не тільки викликати інтерес до засвоєння професійних знань, а й утримувати його на всіх етапах навчально-виховного процесу, шляхом використання інтерактивних методів навчання (кейс метод, метод проєктів, дискусія, метод роботи у малих групах, мозковий штурм), особливість яких полягає в тому, що вони мотивують студента не тільки виражати власну думку, але й змінювати її під аргументованими доказами партнерів в процесі спілкування. При цьому викладач виступає в ролі організатора процесу навчання. Навчальна діяльність цікава за умови, якщо вона різноманітна. Тому застосування викладачем різних форм, методів, прийомів активізації навчання активізує навчально-пізнавальну діяльність майбутніх фахівців авіаційної галузі, сприяє формуванню у них навичок та вмінь нестандартного вирішення професійних проблем, кращому засвоєнню навчального матеріалу.

На підставі вищесказаного, ми приходимо до висновку, що при створенні позитивної мотивації майбутнього фахівця авіаційної галузі, важливим засобом стимулювання його навчання є особистість викладача, готового до постійного саморозвитку та самовдосконалення. Провідними мотивами оволодіння

іноземною мовою як фаховою дисципліною майбутніми авіа інженерами є мотиви професійного досягнення та комунікативно-пізнавальні.

Визначені педагогічні умови спрямовані на забезпечення організаційно-педагогічного та психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх фахівців авіаційної галузі, інтелектуального й творчого розвитку майбутніх бакалаврів з авіоніки на основі сучасних технологій та методик навчання (особистісно-орієнтоване навчання, проблемне навчання), вдосконалення системи професійної підготовки інженерних кадрів для роботи у сфері авіації, визначення форм і методів комунікативної підтримки процесу формування ПКК у майбутніх бакалаврів з авіоніки.

Висновки. Формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з авіоніки у процесі фахової підготовки є складним процесом, успішна реалізація якого можлива лише при створенні визначених вище педагогічних умов, які ми розуміємо як сукупність дій, заходів та заходів, що вносять прогресивні зміни до професійної підготовки майбутніх авіаційних інженерів. Запропоновані нами педагогічні умови формування у процесі фахової підготовки іншомовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з авіоніки не претендують на досконалість, вони не є стандартизованими, а являють собою лише спробу підвищити інтерес студентів до професії, підсилити комунікативний аспект їхньої підготовки, і загалом – поліпшити якість і безпеку їхньої майбутньої професійної діяльності.

Література

1. Андреев В.И. Педагогика творческого саморазвития. / В.И. Андреев. - Казань, 1996. С.568.
2. Бережнова Е.В. Прикладне дослідження в педагогіці: монографія / Е.В. Бережнова. – М – Волгоград: Переміна, 2003. – 164с.

3. Дем'янова Г.Г. Процес формування особистості під впливом соціального середовища у сучасних умовах: дис. на здобуття наук. ступеня канд. соц. наук / Г.Г. Дем'янова. – М, 2000. – 191с.

4. Жернов В.І. Теоретико-методологічні основи формування професійно-педагогічної спрямованості особистості студента педагогічного вузу: монографія / В.І.Жернов. – Магнітогорськ: Магнітогорський держ. пед. ін.-тут, 1999. – 116с.

5. Загородній Ю.І. Педагогічні умови політичної соціалізації студентської молоді в умовах великого промислового міста: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.05 / Ю.І. Загородній. – Луганськ, 2004. – 201с.

6. Кирилашук С.В. Педагогічні умови формування інженерного мислення студентів технічних університетів у процесі навчання вищої математики: Автореф. дис... канд. пед. наук 13.00.04 / Вінницький держ. ун-т. – Вінниця, 2010. – 20с.

7. Ожегов С.І. Словник російської мови / С.І. Ожегов. – М.: Держ. вид-во іноз. та нац. словників, 1960. – 900с.

8. Філософський енциклопедичний словник / гол. ред. Л.Ф. Ільчев, П.Н. Федосєєв, С.М. Ковальов, В.Г. Панов. – М.: Сов. енцикл., 1983. – 840с.

9. Філософський словник. – М.,1994. – Т.3. – 444с

10. Шестопа О.В.Формування професійних знань майбутніх учителів іноземної мови засобами мультимедіа: Автореф. дис... канд. пед. наук 13.00.04 / Вінницький держ.пед. ун-т. – Вінниця, 2011. – 20с.

